

tok, ne da bi povzročil katerekoli rane. Žrtev zastrupljenja ničesar ne opazi, a nenadno jo popadejo hudi krči in potem se ji za vselej neozdravljivo omrači um. Ta »nori plin«, glavno bodiče orožje, ni namenjen samo za fronto, temveč velja pred vsem v lastno varnost zazibanemu lahkovernemu zaledju . . . »Caillaux poziva vse človeštvo in vse vodilne sodobne osebnosti, naj razumejo nevarnost in za vselej prepovejo vojno. »Ni mogoče ustaviti znanstvenega napredka. Tehnika izumi vedno nove in bolj izdatne načine uničevanja. Zdaj ne gre za katero koli zmago, temveč za vesoljno smrt. Če nočemo, da se bo izpremenila zemlja v puščavo, moramo popolnoma ustaviti oboroževanje.«

*

20-letnica.

Te dni je minulo 20 let, ko se je vršil prvi poizkus preleta Atlantskega Oceana. Sreče preleta se je lotila dne 16. oktobra 1910 prvič zračna ladja »Amerika«, ki se je dala krmariti. — Dvignila se je v zrak v Atlantic City, a je morala že po vožnji 1000 milj prekiniti nadaljni polet. Čeravno je bil ta prvi poskus spremljan od neuspeha, je vendar le dokazal praktično možnost poleta iz Nove Fundlandije (otok ob severni Ameriki) na Irsko.

Priliko te 20letnice je porabil poročevalec nekega angleškega lista, da je poiskal edinega Angleža, ki se je peljal z »Ameriko«, da bi poizvedel od njega podrobnosti o poskusu prvega preleta Atlantskega Oceana.

Udeleženec poleta je bil mornariški častnik Murray Simon. Tedaj je bil v službi trgovske mornarice. Njegova ladja je bila zasidrana v lukii v Newyorku, ko je slišal, da rabi zrakoplov »Amerika« mornarskega oficirja. Javil se je in je bil sprejet.

»Nepredvidene okolščine«, je pripovedoval, »so nas ovirale, da bi se bili lotili preleta pred oktobrom. Prvotno bi se naj bil počel dvig v zrak meseca septembra, torej v mesecu, ki je za prelet Atlantika že tudi prepozen. Vodja zrakoplova je bil raziskovalec Walter Wellmann.

Dvignili smo se v Atlantik City v gosti megli; v splošnem pa so bile vremenske prilike zelo ugodne. Celih 24 ur smo leteli dobro naprej in je šlo vse kakor po žnori. Kar naenkrat se je pojavil oster veter, ki je postajal tako močan, da je tiščal zrakoplov dol proti morju. Da bi rešili ladjo ter sebe, smo izmetali gorivo in sploh vse, kar se je dalo količkaj pogrešati. A že drugi dan za tem smo se morali prepričati, da je vožnja naprej brezupna, ker so se naša proračunanja izkazala v praksi neizvedljiva. Tretji dan smo se še zamogli povspeti v višino 1200 m; a izgubljali smo trajno plin, in na večer tretjega dne, ko smo bili prisiljeni radi izgube plina pometati v morje še stroje, da smo vzdržali ladjo v ravnotežju, a kljub tem ukrepom smo se morali odločiti, da zapustimo zrakoplov. Posrečilo se nam je, da smo spustili rešilni čoln v morje. V čolnu smo bili

tako dolgo, dokler nismo zagledali v jutro četrtega dne, da se nam bliža parnik »Trent«. Nažgali smo bakljo, da bi opozorili nase. Parnik nas je rešil. Oteli smo celo mačko, katero smo vzeli seboj v zrakoplov, da bi nam prinesla srečo.

Bili smo vsi prepričani, da je naša zračna ladja izgubljena in so jo vetrovi raztrgali ter pometali v morje. Več let za tem smo čitali, da je slišal Savage Landor v gostem pragozdu južne Amerike domačine, ki so mu pripovedovali o čudnem orjaškem ptiču, ki se je podil nad njihovimi naselbinami.

Murray Simon je sklenil svoje poročilo z besedami: »Ta čudna ptica so bili najbrž ostanki naše »Amerike«.

*

Živali kod zdravnikl.

Ptiči kot dobrotniki.

V vročih pokrajinah so največ zaje-davci glavni povzročitelji raznih žival-skih bolezni.

V afriških pustinjah, ob reki Nil in ob drugih vodah vidimo na hrbtih velikih živali večje ali manjše ptiče, ki pobirajo iz kože svojih gostiteljev tam kaj nastanjeni mrčes: uši, bolhe in klope. Med temi ptiči in velikimi afriškimi sesalci obstoja najbolj iskreno prijateljstvo. Ptice je videti na hrbtih povodnjih konj, nosorogov, bivolov, ka mel, ceber in celo žiraf. Živali, ki še ne poznajo teh tic, se preplašijo, ako se ji spusti tak dobrotnik na hrbet. Kmalu pa uvidijo njih dobrodelnost in jih vzljubijo. Živali mirno pustijo, da jim ptice razkljujejo kožo in požrejo izpod te tankaj naseljeni mrčes. Ako bi ne bilo teh ptic, ali če bi se preselile, bi izbruhnile med živalmi, ki se ne morejo same obraniti zajedalcev, kožne bolezni in bi veliko vrst največjih živali izumrlo.

Kako si preganjajo garje bivoli?

Opazovali so črede bivolov, ki so bili okuženi z garjami. Uboge živali so bile na nekaterih mestih brez dlak, pokrite s tvori in čisto suhe; iz razjedene kože so štrlele kosti. Od garij napadeni bivoli se ogibljejo zdravih.

Nekoč je čreda garjevih bivolov namah obstala, ko je videla nad seboj v zraku jato ptičev. Bivoli so upali, da se bodo spustile ptice na njihove hrbe in jim olajšale neznosno srbečico, a garij se ptica ne loti.

Po desetih dneh je dosegla čreda jezero, kojega obal je bila zelo blatna. Živali so se zakopale v blato in ostale po cele ure v njem do vratu. Čez tri in pol tedna je začela že poganjati dlaka na garjevih mestih, garje so skoro popolnoma izginile, držale so se le še na vratu.

Nekaj dni za tem so se začeli bivoli z vratom valjati po svojem lastnem blatu, da se je napravila debela skorja, pod katero so poginile zadnje garje in živali so zapustile ozdravljene blatno jezero.

Opica gibbon.

Naravoslovec Jožef Deimont je ujel veliko opico, ki se imenuje gibbon. Ži-

val se je kmalu udomačila. Naravoslovec je opazil na opici ob srednji rebri veliko oteklino, ki živali ni povzročala bolečin, ako je bilo stiskal. Ker je pačil izrastek žival, je gospodar sklenil, da ga odstrani. Omamil je opico, prerezal bulo, v kateri ni bilo gnoja, ampak nekaj v trdo kepo zvitega. Žival si je kmalu opomogla od operacije. Kemična preiskava omenjene krogle je dognala, da je bilo to temeljito zgrize-no mlado listje od drevesa, ki daje dišeče kadilo. Opica je bila nekoč v boju z drugimi tovarišicami obgrizena in naravni nagon jej je pokazal zdravilno listje, katerega uporabljajo tudi ljudje za celjenje rane.

Orang utan.

Baš kar omenjeni naravoslovec je ujel na otoku Borneo veliko opico »orang utan«, ki se je izkazala v ujetništvu kot izboren zdravnik. Ako so se opice v kletki med seboj zgrizle, je igral orang utan ulogo zdravnika. Spravil se je nad ranjene opice, da celo nad mlade medvede, jim izlizal rane z jezikom in obrisal z mokrim listjem od posebne vrste oreha, čeravno ni znal, da vsebuje baš to perje zdravilno moč. Kako dober zdravnik je bila ta opica, kaže ta le slučaj: Nekega dne je sama zbolela. Žila je bila neredno in vročina je mučila žival. Ko jo je uprašal naravoslovec, kaj je manjka, je odprla usta, a ni bilo nič opaziti. Dobila je juhe, ricinovo olje in kodejin. Drugi dan je sedela opica na solncu in se držala z obema rokama za levo lice. Ko se ji je približal naravoslovec, je zapazil, da si je namazala opica levo stran lica z mokro ilovico, tiščala je še z obema rokama debelo kepo ilovice k sprednji čeljusti in tudi v ustih je imela ilovico. Gledala je žalostno gospodarja, zakrivila z rokami in pri tem jej je padla ilovica s čeljusti. Naravoslovec je opazil, da ima levo lice otečeno. Opica je imela hudo zobno oteklino, a se je pozdravila z mokro ilovico. Tri dni za tem si je izpulila sama zob in ga prinesla pokazat vsa vesela gospodarju.

Opica si je preganjala dolg čas s tem, da je iztikala za boleznimi drugih živali. Spoznala je, da je orang utan brez staršev bolna. Bila je tuberkulozna (jetična). Velika opica je nosila bolnika celi dan okrog kakor mati bolnega otroka. Ko je zapazila, da je dajal naravoslovec oboleli opici trikrat na dan zdravila, je skušala priti do te steklenice. V preveliki skrbi za bolnika je iztaknila nekega dne steklenico s kreolinom. Ker je bila uverjena, da gre za zdravilo, je odprla s silo bolniku usta in mu vlivala ostro razkuževalno sredstvo po grlu. Čez eno uro je bila bolna opica — mrlič.

Ta orang utan je uganil, ako je obolel naravoslovec ali kateri od strežajev. S silo so ga morali odpeljati od bolnika.

*

Polcija in zločinci.

Pred nedavnim časom je bilo v Amsterdamu na Nizozemskem vlomljeno pri zlatarju Berkemejerju. Vlomilci so

odnesli ure, verižice in prstane v vrednosti 10.000 goldinarjev in zginili brez sledi. Zlatar je bil zavarovan za škodo. Zavarovalnica je objubila za izsleditev zločincev nekaj tisoč goldinarjev.

Ne dolgo za tem je izšla v amsterdamskih listih novica: »Neumornemu delu policije se je posrečilo, odkriti vlom pri zlatarju Berkemejerju in vrniti vso ugrabljeno zlatnino. Kot zločinec je bil prijet neki Oton Hahn, ki je doma iz mesta Dortmund in ima na vesti že celo vrsto najbolj drznih vlovov.«

Med tem se je pa izkazalo, da bo ostala kazen aretiranemu Otonu Hahn že radi tega prihranjena, ker ga sploh ni in torej tudi ni mogel imeti opravka z vlomom pri Berkemejerju.

V resnici pa je prišlo do vrnitve plena čisto na drug način.

Amsterdamska policija je prejela lepega dne dopis brez podpisa, ki jo je pozival, naj stopi v stik z zaupnikom onega moža, ki je bil izvršil vlom pri Berkemejerju. Kot kraj sestanka je bila določena znana amsterdamska restavracija. Eden od policijskih uradnikov se je podal na označeno mesto, in pri obedu mu je razložil zgoraj omenjeni zaupnik ta le načrt: Celi plen vloma bo vrnjen nepoškodovan policiji proti obljubi, da oblast ne bo zločina dalje zasledovala in da prejme oni, ki bo izročil zlatnino, od zavarovalne družbe razpisano nagrado. Amsterdamska policija je sprejela ta predlog in je stavila še samo ta pogoj, naj se pusti zaupnik vlomilca radi »dobrega imena« policije zapreti za par dni. V zaporu bodo z njim lepo postopali in mu dobro stregli. Opisani dogovor sta izpolnili obe stranki. Policija je prejela celi plen, vlomilska tolpa nagrado zavarovalnice, zlatar svoje blago in prebivalci mesta Amsterdam pomirjenje, da je njihova policija »na višku«.

*

Molitve po maši z novim besedilom, kakor ga določa novi katekizem, so izšle v Tiskarni sv. Cirila v Mariboru. Cena dosedanja.

GOSPODARSTVO

Gospodarska obvestila.

Kolje za sadna drevesa in vsake vrste rezan les prodaja Gnilšek, Maribor, Razlagova ulica 25.

Uspešno zdravilo zoper svinjsko rdečico. Neugodno jesensko vreme ravno sedaj povzroča pri svinjah rdečico, ki že ponekod hudo razsaja. Že večkrat sem zoper rdečico z zelo dobrim uspehom uporabljala sledeči recept z mrzlo vodo, ki ga z mirno vestjo priporočam: Ko zapaziš, da svinja nima več teka, kakor prej, se pokopava ali semtertje počasi stopica ter poslušaj, ji ščetine stojijo nekoliko pokonci in je rep stegnen, je to znak, da ima svinja mrzlico. Takoj vzemi škafo mrzle vode ter polij svinjo od glave do repa, da kar teče od nje; potem vzami kos stare vreče ali hodne cunje ter jo drgni tako dolgo, da je suha; dobro je, da jo odeneš, ko si jo odrgnil. To ponavljaš vsako uro vsaj 12krat. Tudi ponoči ne smeš prenehati, žrtvuj spanje, ne bo ti žal. To poskušajo sem delala sama večkrat in se mi je vsakokrat dobro obnesla. Govorila sem o tem receptu tudi z zelo večjim živinozdravnikom, ki mi je recept potrdil. Pravil mi je pri tem tale slučaj: Ubogi ženi zbolil prašič. Seveda ni mogla klicati zdravnika, ker ga ni mogla plačati. Vsak čas je pričakovala, da ji žival pogine. Pa ji šine v glavo, prinese škafo mrzle vode in prašička polije. Že pri drugem polivanju zapazi, da prašič postaja dokaj živahnejši, z veseljem nadaljuje polivanje ter si tako reši živalico. — Gospodinja blizu Maribora.

Kedaj se škropi z »garkon«-om? Na mnoga vprašanja, kedaj se naj škropi drevje z »garkon«-om, odgovarjamo, da je najboljši in najuspešnejši čas ravno v jeseni in do meseca marca, dok-

To sukno more biti

samo od tvrde Stermecki, ker se ne da frgati!

Naročite takoj nove vzorce! Cene nizke! Zaloga ogromna!

Trgovski dom Stermecki, Celje št. 24

Cenik in vzorci zastoj! 1004/3

ler so škodljivci v prezimovanju. Vsa različna golazen prezimuje večinoma na drevju, oziroma v skorji. Ako se pa drevo škropi z »garkon«-om in deblo namaže z »garkon«-ovo raztopino, so uničeni škodljivci ter ima pomladno, oziroma poletno škropljenje le še uničevati ono golazen, ki se je od sosednih vrtov naselila. Jesensko škropljenje je še posebno važno in uspešno proti sočni uši (kaparju), ker jo v tem času, to je do začetka marca ne ščitijo kapice.

Špitalič. Premovanje goveje živine. V našem oddaljenem in hribovitem kotu se je zopet vršil kmečki živinorejski praznik. Gosp. urednik, Vi zmajate z glavo, ker mislite, da malo slišite od nas, da tudi nič ne skrbinde za napredek. Pa temu ni tako. Čujte torej! Že nekaj let imamo živinorejsko društvo, odbiramo plemensko živino po lepih oblikah in tudi po mlečnosti, torej pristna, zakonita selekcija. Dobrim kravam smo užgali številke v rog, jih zmerili in vpisali v rodovnik. Imamo prvovrstnega plemenskega bika. Zarod teh zopet odbiramo in dobro krmimo, damo tudi prilliko gibanja na prostem, štrigamo in krtačimo, začenjamo gnojiti travnike in tudi že pridelujemo več pese, detelje in tudi poskušamo z zasejanjem umetnih travnikov. Pa tudi umetna gnojila nam niso neznanina in jih po možnosti cvenka kupujemo. Vse to se pa vrača na boljši živini. Ako bi bili Vi dne 22. septembra v Špitaliču in če se kaj spoz-

DR. O. ILAUNIG:

TATENBAH

ZGODOVINSKA POVEST.

Zvesti Rudolfi ni slutil, da je bil v tistem času, ko je plezal po strmih stenah, tvegajoč svoje življenje, da prinese poročilo grofu Tatenbahu, vsak poskus rešitve prepozen. Grofica Zrinjska tudi ni mogla več pomagati, ampak je bila sama najbolj potrebna pomoči.

General Spankau je namreč naglo prodiral proti gradu Čakovcu. Posebnega odpora nikjer ni bilo, le pred Frankopanovim gradom Brod na Hrvaškem so se postavili uporniki v bran. Cesarske čete so zavzele grad, upornike pa so do zadnjega potolkli.

Z velikim krikom in hruščem so pridrveli podivjani vojaki generala Spankau v grad Čakovec. Kar jim je prišlo pod roke, so uničili ali opustošili. Prevrgli so vse, iskajoč dragocenosti. Če so iskali zaman, so v jezi razbili dragocene srambe, da je bilo po sobah videti, kakor da bi tukaj najhujši potres vršil svoje razdejanje. Ko-

likor je bilo služinčadi v gradu, so jo trpinčili, dokler ni pobegnila in vzela s seboj le to, kar je imela na sebi.

Grofica Zrinjska je živela v svoji sobi. Pričakovala je dan za dnevom, da se vrne Rudolfi in ji poroča o usodi grofa Tatenbaha. Že prej je bolehal, od dneva do dneva naraščajoča negotovost pa jo je še bolj potrla, posebno, ko je zvedela, da so pridržali njenega soproga in brata na Dunaju.

Slonela je blede v svojem naslonjaču, pri njej je bila starikava ženska, ki ji je stregla.

Brezobzirno je stopil kmalu po svojem prihodu general Spankau v njeno sobo, ne da bi je sploh pozdravil. Smatral jo je za veleizdajalko in je temu primerno z njo postopal.

Osorno ji je naznanil, da jo mora na cesarjevo povelje od tukaj odvesti, zato naj se pripravi za potovanje. Ni pomagala nobena prošnja, ni zaleglo sklicevanje na njeno bolezen.

»Imejte vendar usmiljenje z žensko, ki je soproga hrvatskega bana Zrinjskega, katerega praded si je stekel toliko zaslug za cesarsko hišo.«

»Ha, ha,« se je zakrohotal general, »ta ženska se sklicuje na pradeda. Da, vaši pradedi so res bili vneti za vladarja, vi pa ste vsi skupaj

Lepe tiskovine

za trgovce, obrtnike, urade, kakor tudi večbarvne razglednice, barvotiske in druge v svojo stroko spadajoče tiskavnice v latinici in cirilici

izvršuje

hitro, solidno in po najnižjih cenah

Tiskarna sv. Cirila

v Mariboru

Koroška c. 5

Čekov. račun št. 10.602

Telefon interurb. št. 2113

